

PILOT studie eDNA grote rivieren

Een verkenning van eDNA methodiek in grote rivieren
Nieuwe Waterweg, Haringvliet, Maas (Belfeld) en Rijn
(Lobith)

A.B. Griffioen (WMR), K. van Bochove (DATURA)

Februari 2017

Monitoring

- Afhankelijk van onderzoeksvraag
- **Directe monitorings technieken:**
 - Het volgen van individuen: telemetrie
 - Het volgen van groepen: groepsmarkering
- **Indirecte monitorings technieken:**
 - Netten
 - **Actief:** sleepnetten, electro, zegen...
 - **Passief:** fuiken, ankerkuil,...
 - ..
- Combinatie van beide...
 - Merk terugvangst

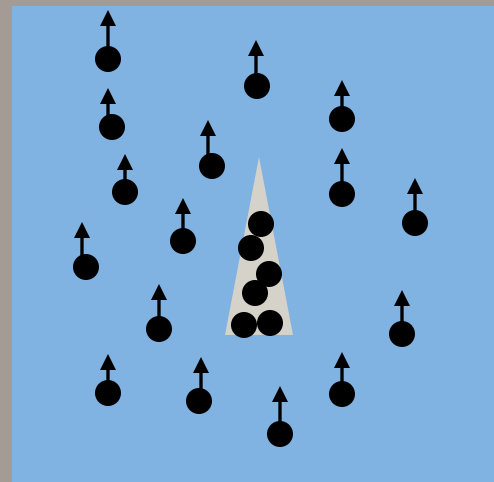
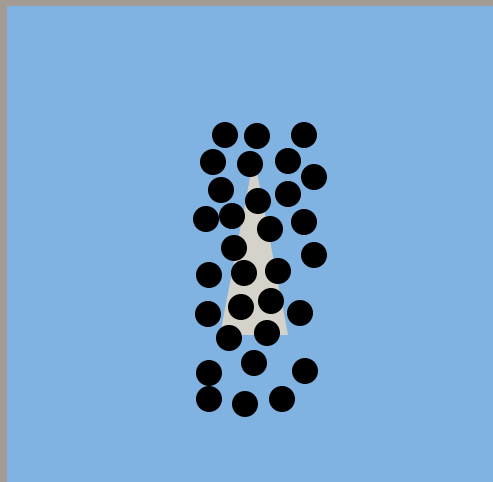
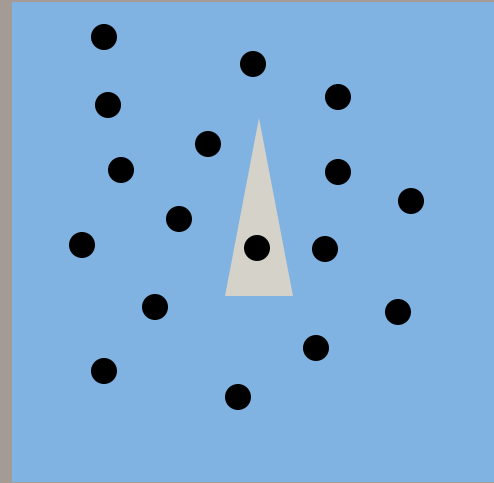
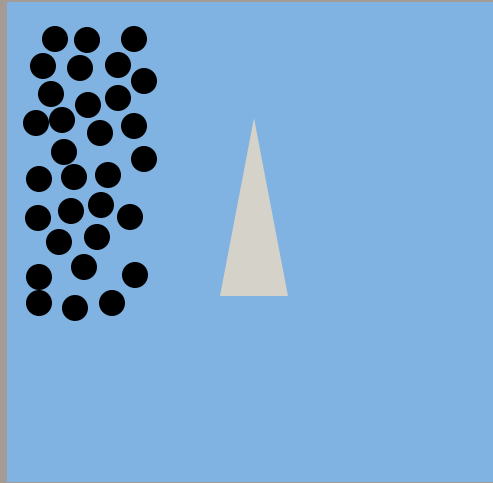
eDNA?

Indirecte methoden

- Vis in een fuik of in een net?
 - Selectiviteit van het tuig
 - Hoe is de vis in het tuig gekomen? Veel aanbod? Of een hoge activiteit?
 - Veel vis in fuik:
weinig aanbod, maar zeer lokaal actief
veel aanbod, weinig actief dus slechts een marge
 - Weinig vis:
weinig aanbod, nauwelijks actief
veel aanbod, ontwijken tuig

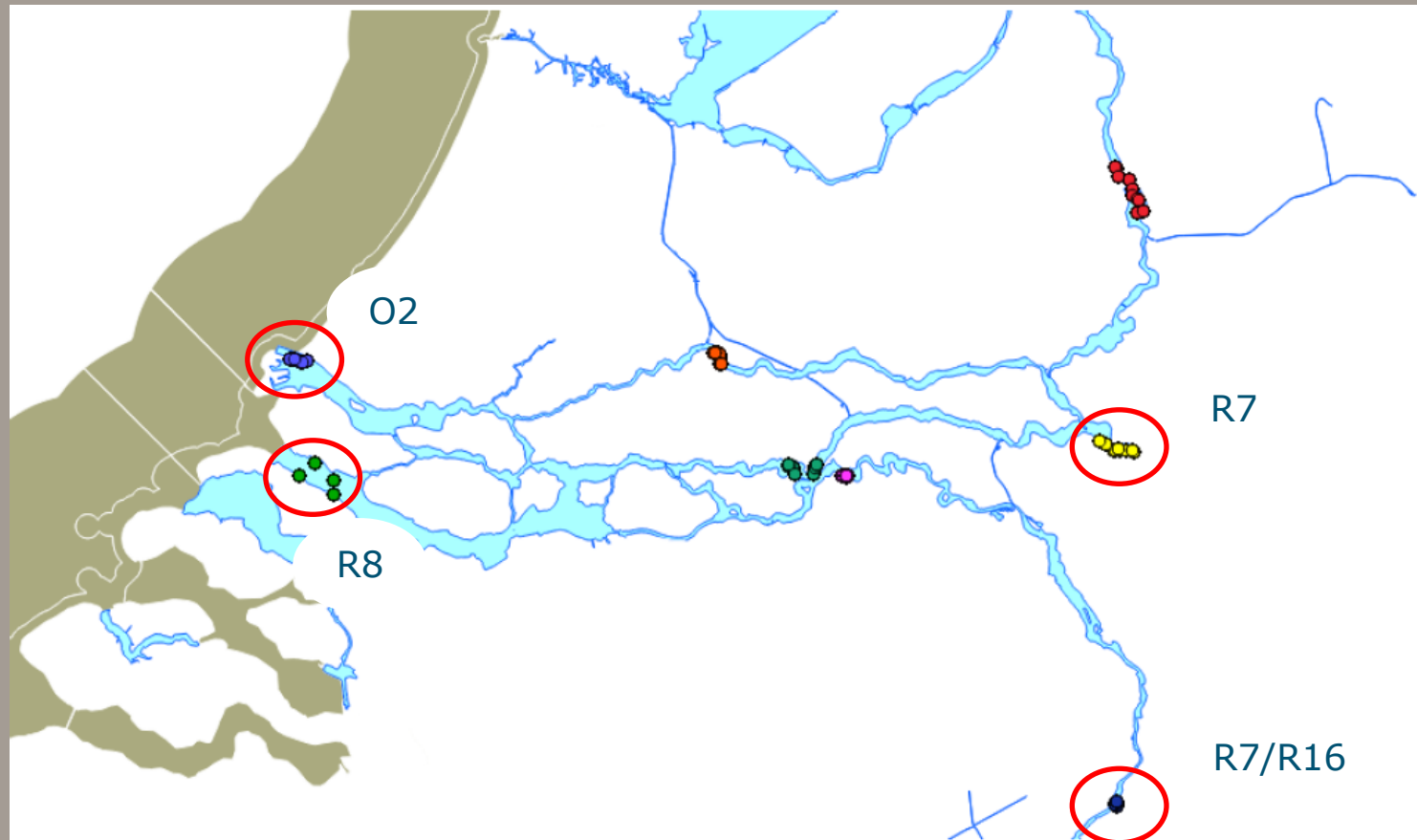
Enkele scenario's – Welke onderliggende patronen zijn aanwezig?

Fuiken monitoring (in grote rivieren)

- Trend (index) monitoring
 - Zelfde locatie, zelfde tuig, zelfde methode, etc.
 - (geen) wijzigingen in omgeving
- Lengte Frequentie: schieraal, diadrome vis
- Maatlat - soort samenstelling (KRW) → R7, R8, R16
 - SS: actieve en passieve monitoring
 - Fuiken dus aanvullend op actieve monitoring
 - Diadrome vis: korte periode aanwezig én doelgericht migrerend (of foeragerend)

Fuiken monitoring KRW

Figuur 4.2 Locaties van fuiken in de grote rivieren: Maas – Belfeld, Maas-Lith (aanvullend, 2015), Haringvliet, Rijn-Lobith, Waal-Hurwenen/Varik (aanvullend, 2015), Nieuwe Waterweg, Rijn-Hagestein (aanvullend, 2015), IJssel (aanvullend, 2015). De fuiken zijn in de maanden maart-mei en september-november ingezet en registreren alle gevangen soorten in de vangst. De uitvoering wordt gedaan door beroepsvissers die jaarlijks worden getest op hun soort determinatie kennis. De fuiken zijn geplaatst in opdracht van Rijkswaterstaat en het ministerie van Economische Zaken.

Fuikenmonitoring voor SS

Tabel 4.2

Tabel met waterlichaamcode, watertype en waterlichaamnaam. Per waterlichaam is er een fuikmonitoring gekoppeld. De beoordeling van het waterlichaam Bovenrijn, Waal is op basis van twee monitoringlocaties gedaan (Waal: Hurwenen/Varik en Rijn (Lobith)). Niet alle waterlichamen beschikken over een monitoringslocatie met fuiken. Bij deze locaties is een match gevonden met een aangrenzende of een bovenstroomse fuiklocatie. De EKR is vervolgens (handmatig) berekend. Het betreft een EKR-score over het jaar 2015. EKR Act = beoordeling van soortsaamenstelling (SS) en abundantie (AB) op basis van uitsluitend actieve monitoring. EKR Pas = AB op basis van actieve monitoring en SS op basis van uitsluitend passieve monitoring. EKR Act + Pas = AB op basis van actieve monitoring en SS op basis van actieve en passieve monitoring.

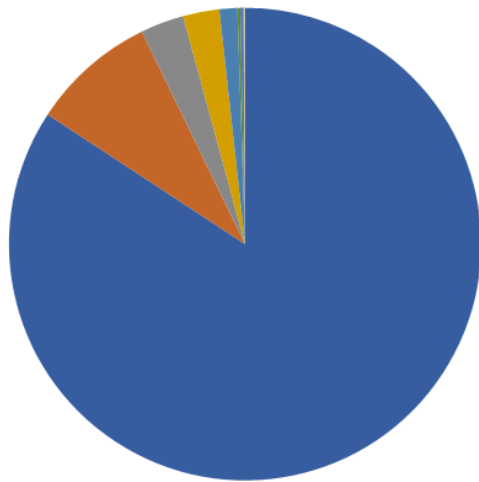
Waterlichaam code	Watertype	Waterlichaam naam	Fuiklocatie	Match	EKR Act	EKR Pas	EKR Act + Pas
NL94_5	R8	Beneden Maas	Lith	direct	0.06	0.16	0.19
NL93_8	R7	Bovenrijn, Waal	Waal	direct	0.12	0.18	0.18
NL93_8	R7	Bovenrijn, Waal	Rijn	direct	0.12	0.18	0.22
NL93_8	R7	Bovenrijn, Waal	Rijn + Waal	direct	0.12	0.18	0.25
NL91GM	R16	Grensmaas	Belfeld	indirect	0.25	0.25	0.28
NL94_1	R8	Haringvliet Oost	Haringvliet	(in)direct	0.06	0.16	0.19
NL93_7	R7	Nederrijn, Lek	Hagestein	direct	0.11	0.34	0.34
NL94_4	R8	Oude Maas	Hagestein	direct	0.07	0.27	0.27
NL93_Vechtdelta_C	R7	Vecht_Zwarte Water	-	-	-	nvt	nvt
NL91ZM	R7	Zandmaas	Belfeld	direct	0.18	0.14	0.18

eDNA samples

- Mei 2016
- 4 (fui)k locaties:
 - Lobith (1)
 - Nieuwe Waterweg (3)
 - Haringvliet (2)
 - Belfeld (2)
- Samples 4L en 1L
- metabarcodering
- 2 markers

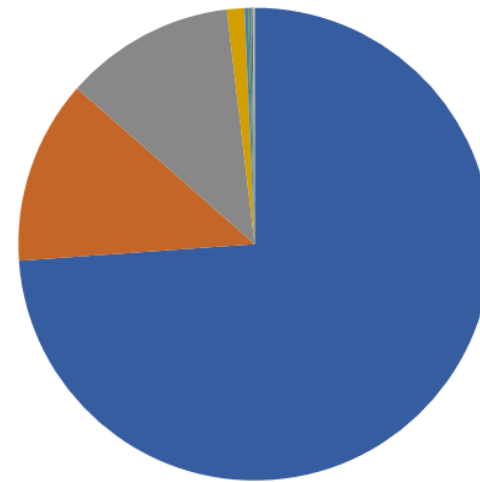
Haringvliet

Haringvliet 4L (2m)

- Brasem
- Paling
- Zwartbekgrondel
- Dunlipharder
- Blankvoorn
- Winde
- Karper
- Baars
- Snoekbaars
- Schol/bot
- Zandspiering/Smelt
- Sprot
- Roofblei
- Driedoornige stekelbaars
- Snoek

Haringvliet 1L (1m)

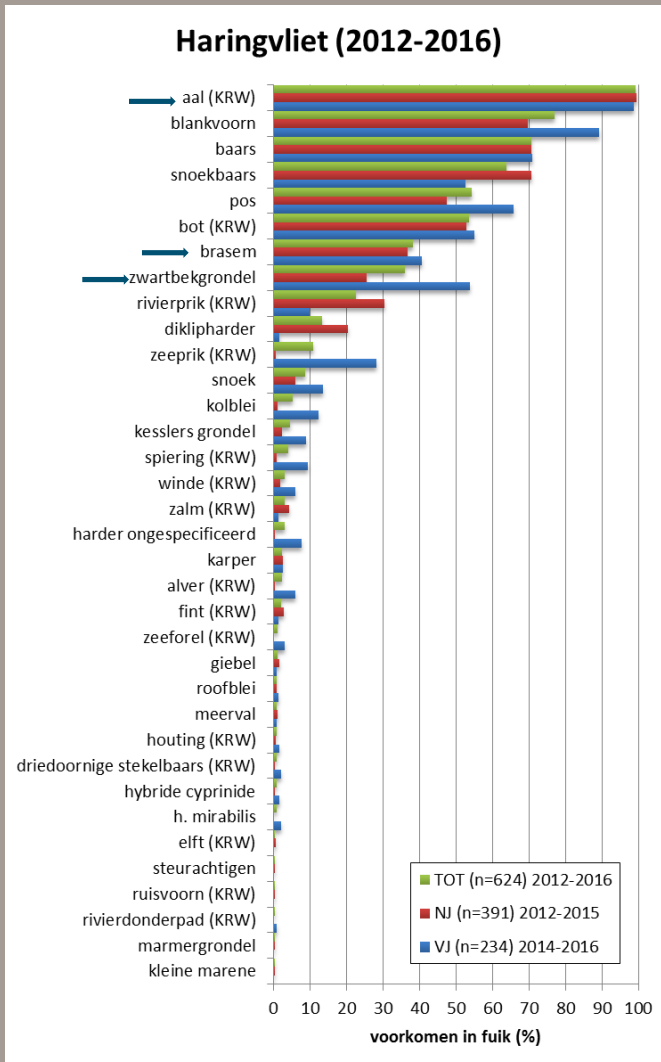
- Brasem
- Paling
- Zwartbekgrondel
- Blankvoorn
- Snoekbaars
- Diklipharder
- Schol/bot
- Winde
- Pontische stroomgrondel
- Zandspiering/Smelt
- Snoek
- Ruisvoorn

4L/2M: 15 soorten

1L/1M: 12 soorten

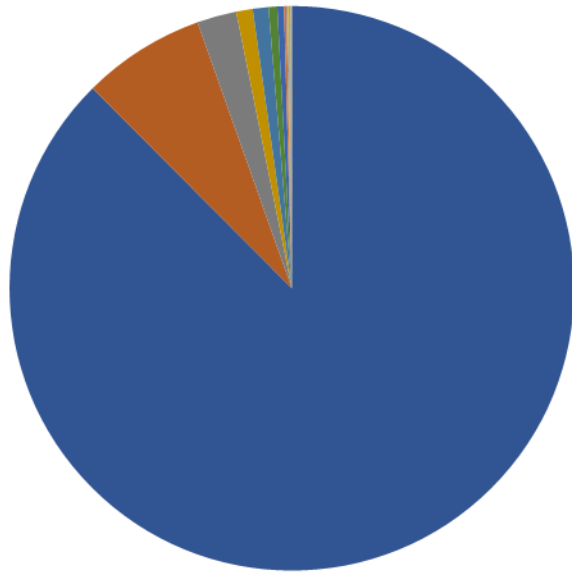
Samen: 18 soorten

Voorkomen in fuiken

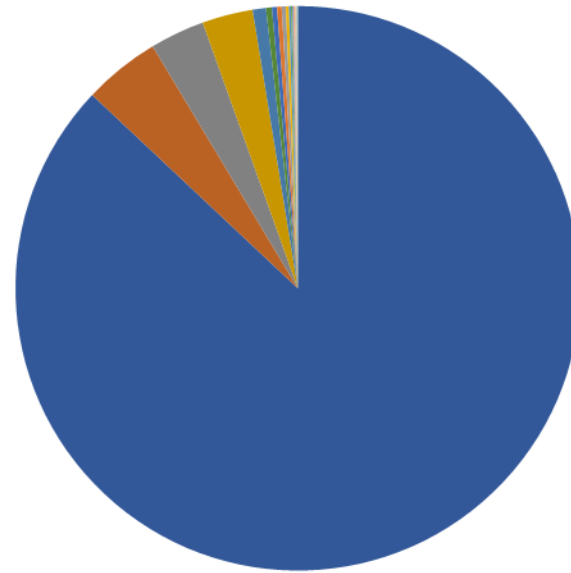
Maas, Belfeld

Belfeld Maas 4L (2m)

- Zwartbekgrondel
- Brasem
- Paling
- Kesslers grondel
- Blankvoorn
- Dunlipharder
- Winde
- Snoekbaars
- Riviergrondel
- Karper
- Rivier- of beekdonderpa:
- Tiendornige stekelbaar:
- Meerval
- Marmergroundel
- Driedoornige stekelbaar:
- Baars
- Bermpje
- Pos
- Sneep
- Barbeel
- Giebel/goudvis
- Bittervoorn
- Elrits
- Makreel

Belfeld Maas 1L (2m)

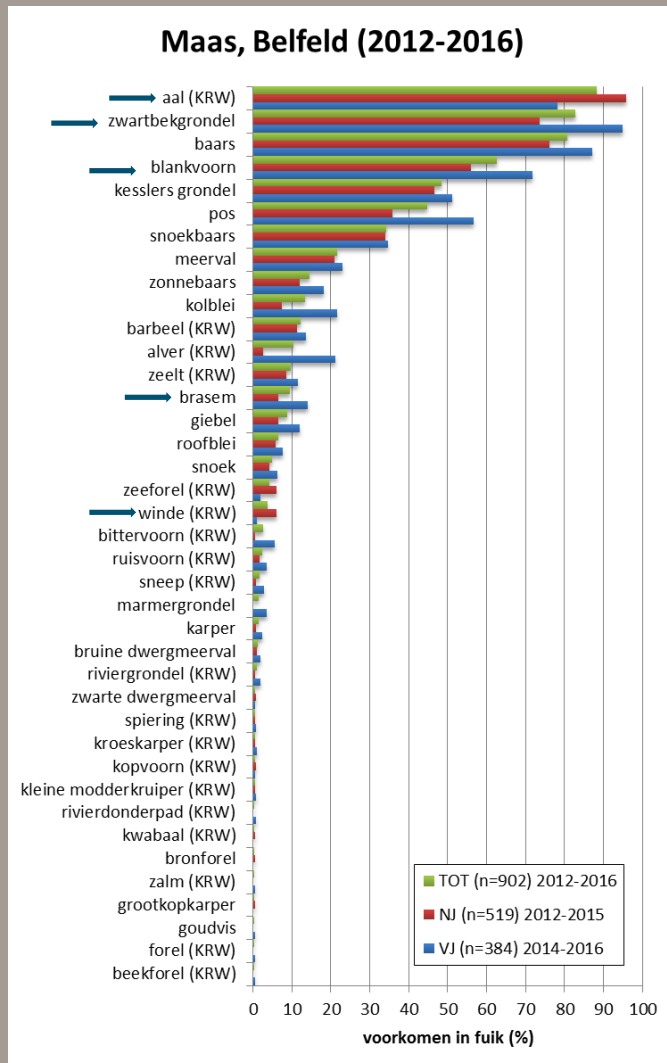
- Zwartbekgrondel
- Blankvoorn
- Winde
- Kesslers grondel
- Brasem
- Baars
- Paling
- Marmergroundel
- Tiendornige stekelbaars
- Barbeel
- Roofblei
- Snoekbaars
- Elrits
- Rivier- of beekdonderpad
- Sneep
- Pos
- Bermpje
- Driedoornige stekelbaars
- Alver
- Snoek
- Kopvoorn
- Serpeling

4L/2M: 24 soorten

1L/2M: 22 soorten

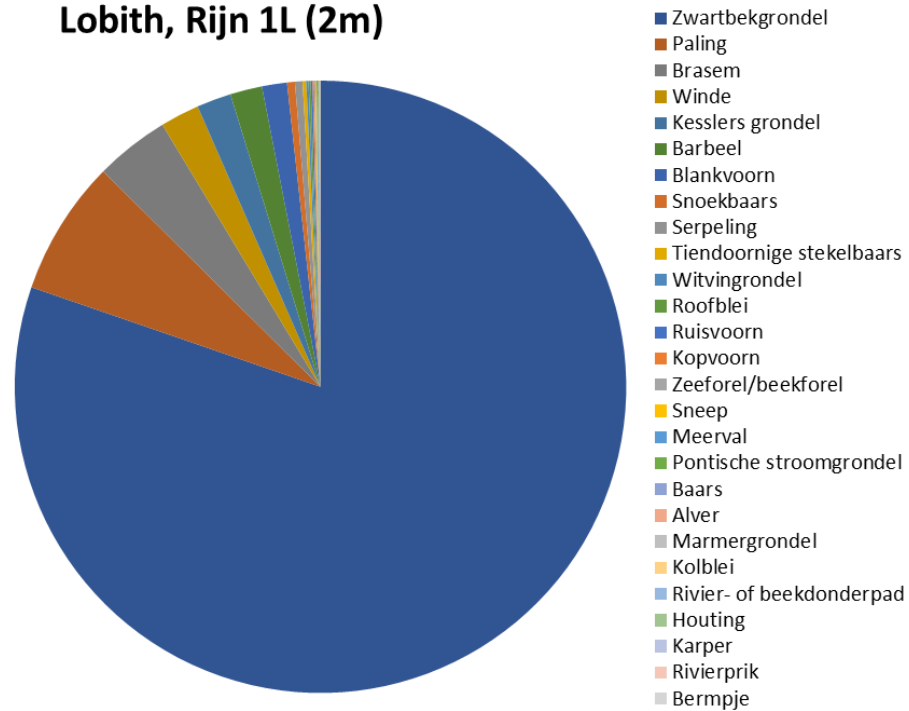
Samen: 29 soorten

Voorkomen in fuiken

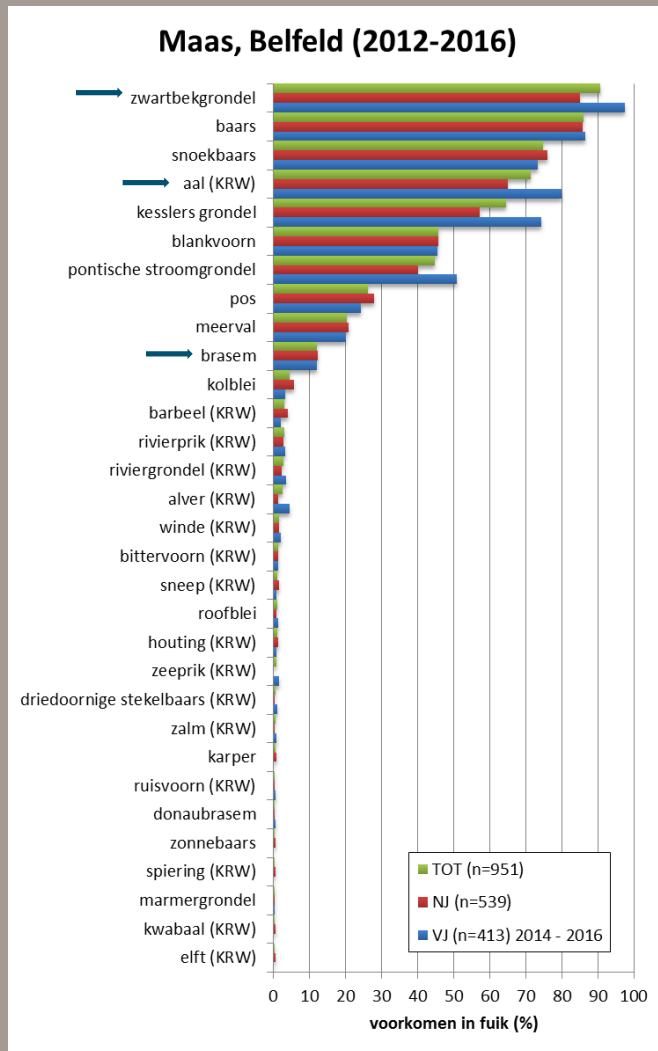
Rijn, Lobith

Lobith, Rijn 1L (2m)

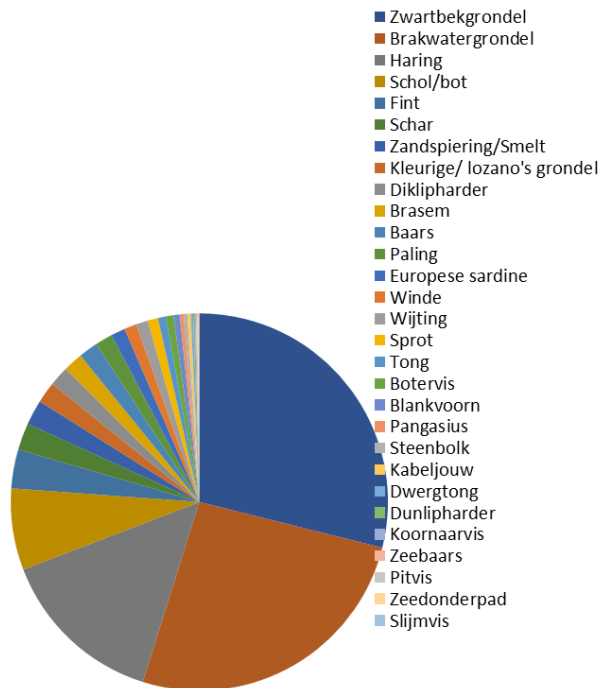
1L/2M: 27 soorten

Voorkomen in fuiken

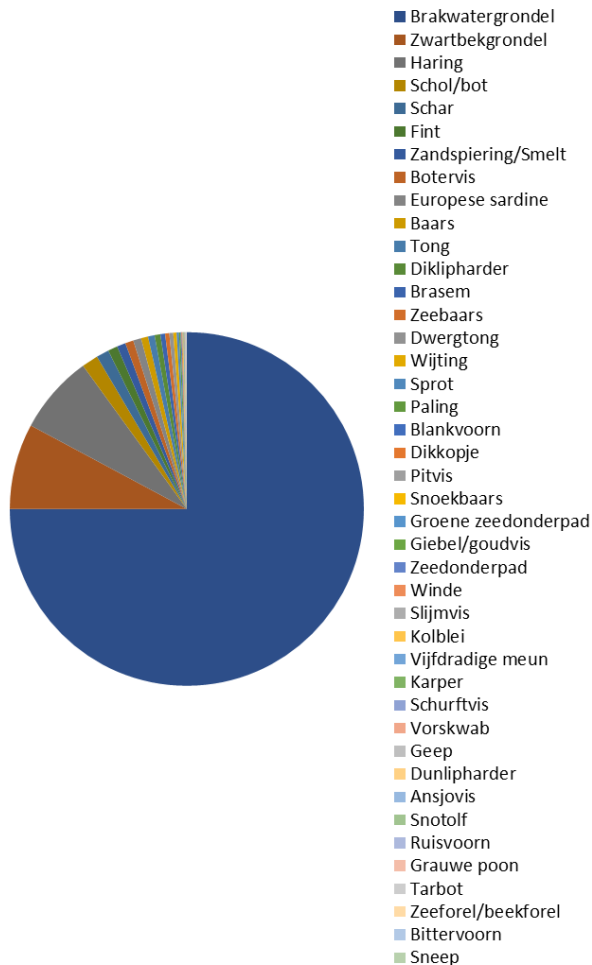

Nieuwe Waterweg

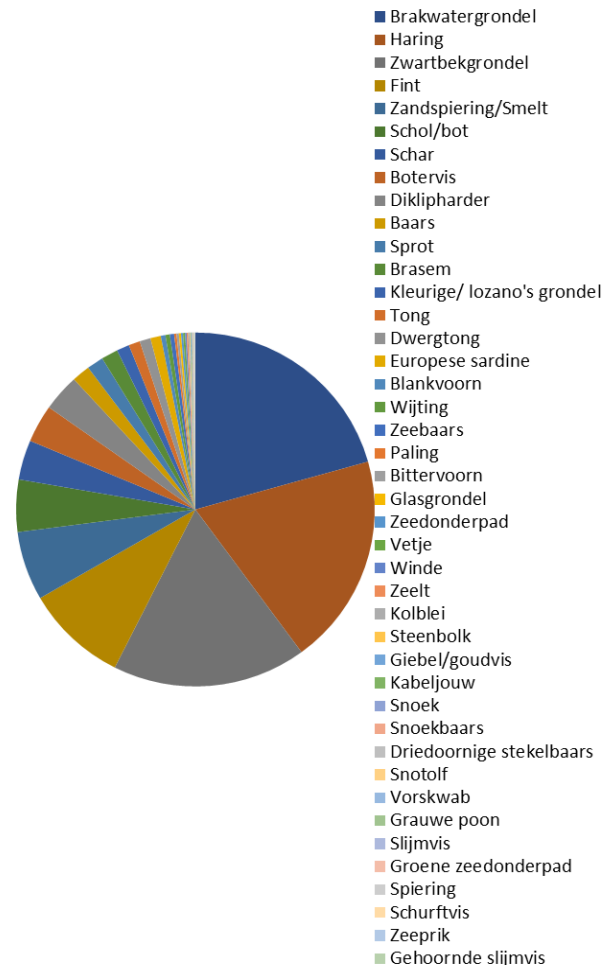
Nieuwe Waterweg 4L (2m)

Nieuwe Waterweg 1L (2m)

Nieuwe Waterweg 1L (2m)

4L/1M: 30 soorten

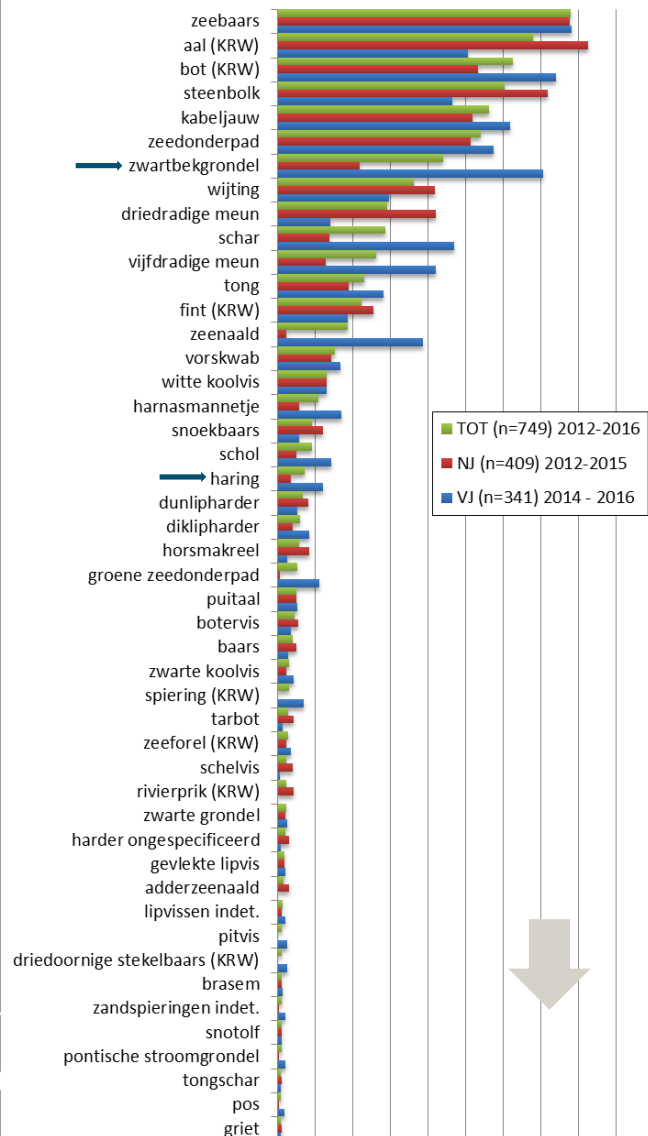
1L/1M: 42 soorten

1L/1M: 42 soorten

Samen: 55 soorten

Voorkomen in fuiken

Nieuwe Waterweg (2012-2016)

Fuiken monitoring

	Haringvliet Maas, Belfeld Nieuwe Waterweg Rijn, Lobith			
	9 mei 2016	15 mei 2016	9 mei 2016	13 mei 2016
aantal soorten eDNA	18	29	55	27
aantal soorten VJ 2014-2016	30	36	66	33
aantal soorten VJ 2016	23	32	52	22
aantal soorten april & mei 2016	21	31	42	21
aantal soorten begin mei 2016	15	28	29	18
aantal soorten VJ + NJ 2012-2016	35	40	78	40

TABEL E

INDELING IN GILDEN VAN DE SOORTEN IN GROTE RIVIERTYPEN

Soort	R7	R8	R16
Aal	D	D	D
Alver	R	R	R
Atlantische Steur	RD	RD	RD
Atlantische Zalm	RD	RD	RD
Barbeel	R	R	R
Berpje			R
Bittervoorn	L	L	L
Bot	D	D	
Driedoornige stekelbaars	D	D	
Elft	RD	RD	RD
Elrits			R
Fint		D	
Forel			R
Gestippelde alver			R
Grote modderkruiper	L	L	L
Houting	RD	RD	RD
Kleine modderkruiper	R	R	R
Kopvoorn	R	R	R
Kroeskarper	L	L	L
Kwabaal	R	R	R
Rivierdonderpad s.L.	R	R	R
Riviergrondel	R	R	R
Rivierprik	RD	RD	RD
Ruisvoorn	L	L	L
Serpeling	R	R	R
Sneep	R	R	R
Spiering		D	
Vetje	L	L	L
Winde	R	R	R
Zeelt	L	L	L
Zeeprik	RD	RD	RD

Doorrekening EKR score

zandmaas, R7	2015	2015	2016	2016
	EKR act	EKR fuik	EKR fuik	EKR eDNA
ss reofiele a, b soorten	0.02	0.02	0.05	0.02
ss diadrome soorten	0.05	0.05	0.05	0.05
ss limnofiele soorten	0.08	0.08	0.12	0.08
ab reofiele soorten	0.02	0.02	0.02	0.02
ab limnofiele soorten	0.00	0.00	0.00	0.00
EKR	0.18	0.18	0.24	0.18

Haringvliet, R8	2015	2015	2016	2016
	EKR act	EKR fuik	EKR fuik	EKR eDNA
ss reofiele a, b soorten	0.02	0.05	0.02	0.02
ss diadrome soorten	0.02	0.12	0.08	0.02
ss limnofiele soorten	0.02	0.05	0.02	0.05
ab reofiele soorten	0.00	0.00	0.00	0.00
ab limnofiele soorten	0.00	0.00	0.00	0.00
EKR	0.05	0.22	0.12	0.09

Waal Bovenrijn, R7	2015	2015	2016	2016
	EKR act	EKR fuik	EKR fuik	EKR eDNA
ss reofiele a, b soorten	0.02	0.02	0.02	0.02
ss diadrome soorten	0.02	0.05	0.05	0.05
ss limnofiele soorten	0.05	0.12	0.08	0.08
ab reofiele soorten	0.03	0.03	0.03	0.03
ab limnofiele soorten	0.00	0.00	0.00	0.00
EKR	0.12	0.22	0.18	0.18

Grensmaas, R16	2015	2015	2016	2016
	EKR act	EKR fuik	EKR fuik	EKR eDNA
ss reofiele a, b soorten	0.02	0.05	0.02	0.02
ss diadrome soorten	0.05	0.05	0.05	0.05
ss limnofiele soorten	0.08	0.08	0.08	0.08
ab reofiele soorten	0.02	0.02	0.02	0.02
ab limnofiele soorten	0.08	0.08	0.08	0.08
EKR	0.25	0.28	0.25	0.25

Forel (R) - fuik
 Kleine modderkruiper (R) - fuik
 Zeelt (L) - fuik
 Ruisvoorn (L) - fuik

Fint (D) - fuik
 Houting (RD) - fuik
 Rivierprik (RD) - fuik
 Zeeprik (RD) - fuik

Ruisvoorn (L) - eDNA

Discussie

- Voor SS actieve én passieve monitoring, waarbij passieve monitoring met name verschil maakt voor diadrome vis die seizoensgebonden en beperkt aanwezig zijn (vb. zeeprik, zeeforel, zalm, elft, fint, 3D, houting, rivierprik)
- Bij verkenning KRW: Geen klasse beoordeling verschil, wel iets hogere score bij fuiken
- Opvallend in de Maas: Makreel, Dunlipharder
- Niet afhankelijk van sample volume: 4L vs. 1L
- Marker keuze en aantal markers: meer soorten
- Reads: meer soorten
- Soorten niet te onderscheiden: meer markers

Vragen

- Wat is de verblijftijd van DNA in grote rivieren?
- Wat is de detectie kans t.a.v. zeldzame diadrome vis?
- Wat is de reikwijdte van DNA in grote rivieren? Wanneer is een vis ook daadwerkelijk lokaal aanwezig?
- ...